

In article of A.Bulatov “**Politological analysis of the state-confessional and inter-denominational relations in the Autonomous republic Crimea**» complication of present religious situation are opened up in Crimea on a background intensifying of variety of inter-religious contradictions.

К.Недзельський * (м. Херсон)

ПРОБЛЕМИ ВТІЛЕННЯ ІДЕЇ КРЕАЦІОНІЗМУ В НАЦІЄ-ТА ДЕРЖАВОТВОРЕННІ УКРАЇНИ

Однією з важливих проблем сучасного націє– та державотворення в Україні є недостатнє включення у нього творчого потенціалу українського національного духу, що, у свою чергу, зумовлюється слабкою орієнтацією його на самопізнання засобами філософської та релігієзнавчої рефлексії. Зважаючи на те, що основною характеристикою людського духу є його активно-творчий характер, себто його спрямованість як на самотворення і самовдосконаленн, так і на перетворення навколишньої дійсності, доцільним є розгляд питання стосовно того, як християнська ідея креаціонізму моделює світорозуміння та світоставлення української національної душі. Від його вирішення багато в чому залежить включення колективної волі та розуму українства у розбудову демократичної держави на принципах істини, гуманізму, справедливості та добра.

Теоретичною базою для розв'язання цієї проблеми послуговували в першу чергу напрацювання колективу українських релігієзнавців, напрямки наукової діяльності яких спрямовуються науковими планами Відділення релігієзнавства інституту філософії імені Г.С.Сковороди, очолюваного проф. А.Колодним. Це стосується публікацій на тему світоглядно-ментальних та релігійно-церковних аспектів буття української нації в різних наукових збірниках, довідкових словниках, а також в таких капітальних працях, як «Академічне релігієзнавство», «Історія релігій в Україні» в 10-ти томах та ін. Крім того, певний інтерес становить теоретична спадщина деяких російських та українських філософів і богословів, відповідні праці яких використані нами для наукового аналізу.

Формулювання проблеми та рівень її вивченості впливають на постановку завдань і цілей у даному дослідженні. Тому головним своїм завданням автор вважає пошук основних ментально-світоглядних та релігійно-церковних причин того, чому креаціоністський принцип не знайшов відображення в ментальних структурах, а відтак і повноцінного втілення в соціокультурній творчості українського народу. Крім того, зважаючи на особливу роль православної віри у формуванні духовних аспектів буття

---

* Недзельський К.К. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Херсонського державного університету.

української нації, варто виявити можливості творчого потенціалу православної віри у моделюванні креативних установок православного світогляду. Вихідним методологічним принципом у постановці та розв'язанні даної проблеми є відома думка М.Вебера про конструктивний вплив релігійної віри на ментальність народу, а через неї – на різні сфери його національно-державного буття.

Творячи власну державу європейського зразка, що за духом своїм є християнською спільнотою, українці мають пам'ятати євангельську настанову: «Отже, будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний» (Мт. 5 : 48). Зважимо на те, що соціальна дійсність, як витвір людських рук та розуму, не є природним феноменом, хоча вона й не повинна протистояти природі, а нібито продовжувати, доповнювати її. Соціальну значимість творчому духові християнства надає та обставина, що нація та держава не є явищами природними, а результатом соціокультурної діяльності людини. «Етногенез – явище не соціальне, а біологічне, хоча й пов'язане з соціальними процесами, і його не можна плутати, - як слушно зазначає М.І. Пірен, - з лінгвогенезом або культурогенезом, як це часто ще трапляється» [Пірен М.І. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. – К.: Університет «Україна», 2007. – С. 66]. Додамо до цього, що, при всій подібності етногенезу та націєтворення, їх все ж таки не можна ототожнювати. Етнос є наслідком еволюції людської спільноти, нація – це продукт історії, де момент свідомої творчості відіграє ключову роль. Тому пізнання божественної сутності стає провіденціалістським планом у розбудові «граду земного» людською спільнотою.

«Релігієзнавчий словник», видрукуваний Відділенням релігієзнавства ІФ НАНУ, витлумачує поняття креаціонізму, як “релігійне вчення, яке пояснює походження і різноманітність світу божественним “творчим актом”” [Релігієзнавчий словник. – К., 1996. – С. 170]. Ідеї креаціонізму (від лат. creatio – створюю) притаманні багатьом релігіям, але найповнішого вияву вони набули в іудаїзмі, християнстві та ісламі, де спираються на уявлення про створення Богом світу з нічого. Цей божественний світ є найкращим із можливих тому, що відображає суть самого Бога як Абсолютної особистості. Не випадково Гегель зазначав, що держава є “ходом Бога у світі; її основою слугує влада розуму, що здійснює себе як волю” [Гегель Г.В.Ф. Філософія права. – М., 1990. – С. 284]. Божественна сутність держави визначається не чим іншим, як здатністю людського розуму пізнавати, а пізнаючи, підніматися до її рівня силою своєї доброї волі. В цьому соціокультурному творчому акті людині відкривається вся краса не лише штучно створеного нею світу, але й світу створеного Богом-Творцем. Розкриваючи красу божественного задуму, людина надихається нею і намагається наслідувати Творця, вибудовуючи, згідно з вищими принципами світобудови, свою державу як «царство Боже на землі».

Відтак, цілком природно шукаємо відповіді на питання: чому ж, будучи народом християнським, українці не спромоглися досі створити таку

власну «божественну» християнську державу, яка б відповідала духові Євангелія? Саме відповідь на це питання і є метою нашої статті.

Можна визначити чотири основних причини-перешкоди до активізації творчого начала українського духу: 1) особливості язичеського світогляду, в якому слабо розвинений історичний погляд на світ та людину; 2) тісно пов'язана з ним «селянськість» української ментальності; 3) вираженість в українській ментальності жіночого (Інь) начала й, при цьому, відстороненість чоловічого (Ян) від активної соціальної творчості; 4) цілеспрямована діяльність поневолювачів українського народу, які через релігію та церкву намагалися послабити волю та розум українства у витворенні незалежної національної української держави.

Коли йдеться про «стару українську віру», то тут ідея креаціонізму не була чітко виражена. Саме це відображало неісторичний характер давньослов'янського політеїстично-пантеїстичного світогляду. Такий світогляд орієнтує людину та спільноту на вироблення й збереження традицій, але не на творче перетворення внутрішнього і зовнішнього світу, в якому все «рухається по колу» й від людини в цьому русі майже нічого не залежить. Тому найкраще, що може забезпечити міфо-релігійний світогляд, це адаптацію до існуючого природного середовища, що, зрештою, ми можемо побачити на прикладі релігійного життя давніх слов'ян, у світогляді яких творче начало в його християнському розумінні було представлене не зовсім виразно: «Звичайно, Мокоші, Дажбогу, Ладі, Перуну притаманні начала творильні: в композиції Збручанського ідола вони символізують вічність творення, нездоланність життя й розвитку» [Історія релігії в Україні: Навчальний посібник. – К., 1999. – С. 86]. Щоправда, їм притаманна творильність ієрархічно нижчого порядку, яка здебільшого проявляється у вигляді плідності.

Виявляється, що розрізнення двох типів «новацій» – породження чогось сторонньою, незалежною від людини силою та творення, як результату інтелектуально-вольової та практичної діяльності людини - є важливим не тільки з методологічної, але цивілізаційно та культурно ідентифікуючої точки зору. На думку відомого дослідника ментальності народів світу Георгія Гачева, культури та світогляди розрізняються тим, як вони розуміють походження світу та всього того, що існує в ньому, тобто, чи вони породжені природою, чи є результатом людської діяльності. «Ці принципи, – пише дослідник, – я позначаю термінами Гонія та Ургія. Перше від грецьк. *γονε* = народжуване, того ж кореня, що й «ген», й позначає те, що породжено природою, виникає природним шляхом. Друге – від грецьк. *ουργος*, що означає «труд», «працю», як в слові «деміург» (творець, трудівник, ремісник). «Ургія» - це штучне сотворіння, створене працею, потрактоване як першоцінність в порівнянні з неусвідомлюваним породжуванням Природи» [Гачев Г.Д. Ментальности народов мира. – М., 2008. – С. 21].

Звідси можна висловити припущення, що обожнення «творильності нижчого рівня» (плідності) притаманне культурам, де переважають матриархальні стосунки, а образ жінки-матері зводиться на рівень культової постаті. Натомість творчість в її соціокультурному значенні є більш характерною для суспільств, які схильні шанувати богів з більш вираженими «патріархальними» рисами. В зв'язку із цим звернемо увагу ще на одну, специфічну для української ментальності, рису – чітко виражену домінанту Інь в структурі національної ментальності. “В загальному можна сказати, – зазначає доктор Б.Цимбалістий, – що структура української родини зберегла дуже багато рис матриархальної родини. І це має далекойдучі наслідки на виховання і формування характеру української людини” [Цимбалістий Б. Родина і душа народу // Українська душа. – К.: Фенікс, 1992. – С. 86].

Стверджуючи, що у формуванні людини європейського культурного регіону беруть активну участь мати й батько, адже тут важливим є для становлення повноцінної особистості є впливи обох батьків, дослідник водночас зазначає: “Отож норми поведінки, характер моралі, ідеал людини, настанова до життя в українця є підпорядковані нормам і ієрархії вартостей – типовим для жінки, для жіночої свідомості. Чи не треба тут шукати генези “кордоцентричності української вдачі” і “переваги функцій почувань” [Там само. – С. 87].

Гадаємо, що тут також слід ставити питання про те, як в українській релігійності знайшло відображення домінування жіночого начала в національній українській психіці. Що стосується християнської віри, то нам не важко констатувати домінування культу Божої Матері, однак більш складно визначити «гендерну» спрямованість язичницької віри, адже тут, напевно, не лише божества жіночої статі, але й чоловічої, могли наділятися рисами, притаманними душевному складу жінки. Характерно, що в тих християнських культурах, де домінує культ Божої Матері, дещо відходить у тінь іпостась Святого Духу в Трійці. Натомість, де втрачається культ Богоматері, там, відповідно цьому, «зростає в питомій вазі іпостась Святого Духу в Трійці, а Бог акцентований не як Отець, а як Творець, чим освячує принцип Труда, «ургії» там» [Гачев Г.Д. Ментальности народов мира. – М., 2008. –С.20].

Превалювання жіночого начала в українській ментальності не могло не вплинути на характер української релігійності, для вищих сил якої більш притаманними є риси жіночості, аніж риси чоловічого начала, зокрема такі, як миролюбність, лагідність, біофілія, традиціоналізм і консерватизм, як прагнення зберегти те, що створено природою і людиною (функція оберегу), що, безумовно, пов'язане із особливостями землеробської культури, для ментальності якої з давніх часів був характерний антропоморфізм жіночого материнського типу. Натомість творча праця завжди потребує ламання чогось узвичаєного, перетворення, відмови від чогось усталеного, а все це більш притаманне чоловічій войовничій натурі, ніж миролюбній жіночій. Для підтвердження цих міркувань можна звернутися до спроб Льва Толстого

осмислити сенс чоловічого і жіночого у своїх літературно-художніх творах. Чоловіче у нього – це «війна, експансія; жіноче – мир, спокій, життєве задоволення» [Див.: Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – К., 2000. – С. 204].

Мабуть не в останню чергу через домінування в українській ментальності жіночого начала, українська нація виявляє радше реакції захисного, аніж нападаючого характеру у відносинах з іншими народами. Ці риси закріплюються і передаються релігійною традицією, яка, як в народній, так і християнській формі, є акцентованою на жіночості. Бог лагідний, зберігаючий і даруючий життєві блага, легко вибачаючий неухвалене ставлення до нього, ніби є продовженням материнської ласкавої опіки для українця, натомість в патріархальних культурах його риси краще ідентифікуються із вибагливим, суворим хоча й справедливим батьком, ласку якого не так вже й просто заслужити, адже для цього слід сумлінно виконувати всі його вимоги.

В площині проблеми співвідношення етнозберігаючої та етнотворчої функцій національної свідомості можна стверджувати, що Україну зберегла жінка-берегиня, але чоловіче начало поки що не змогло проявити свого від природи закладеного в нього творчого потенціалу. Як будівничий своєї держави, український чоловік явно програє західноєвропейському, хоча у войовничості здатен проявляти чудеса героїзму та самопожертви. Українському чоловікові, якому прищеплено в родинному вихованні риси жіночості, більш зручно вставати на захист своєї країни у лиху для неї годину зі зброєю в руках, ніж творити її, тримаючи в постійній творчій напрузі свої волю та розум в мирний час. Історичний досвід розвинутих європейських національно-державних об'єднань засвідчує, що чоловіки тут не лише опановували мистецтво мілітарії, себто захисту своєї батьківщини від іноземних загарбників із зброєю в руках, але й займались творенням найважливіших соціальних інституцій – церкви і держави, економіки, права, науки, теорій морального виховання тощо.

«Селянськість» українського національного характеру є своєрідною антитезою ідеї креаціонізму в її християнському розумінні. Як зазначав Н.Я.Григорійв, один із авторитетних дослідників-емігрантів, «хліборобство виробило основу слов'янської вдачі», помітними рисами якої є любов до природи та поетичність [Григорійв Н.Я. Українська національна вдача. – Вінніпег: Манітоба, 1941. – С. 40]. Втім, на його думку, поетичність предків українського народу була радше перепonoю, а не формою творення високої культури, оскільки «сама поезія без знання нічого не дає» для отримання об'єктивного знання, вона є лише «прикрасою дійсності» й «суб'єктивною творчою заміною недосяжної, недослідженої, невідомої дійсності». Будучи «свідоцтвом примітивізму», вона «лише спантеличує, оп'янює як алкоголь». Відтак, дійсна культура будується не поезією, а «знанням та умінням», бо ж «поезія без знання – свідоцтво нижчої, чуттєвої, а не розумової культури» [Там само]. Звісна річ, тільки вільний людський дух може прагнути до

високого мистецтва та глибоких філософських роздумів. Саме тому не випадково вони досягли високого розвитку в умовах давньогрецької демократії.

Порівнюючи в цьому плані дохристиянські вірування з християнством, варто звернути увагу на те, що апологети православ'я, особливо починаючи із слов'янофілів, нерідко наголошують на естетизмі своєї віри, згідно з яким воно нібито позитивно відрізняється від католицизму тим, що уводить віруючого у сферу краси, надаючи єдності усіх її складових. Креаціоністський підхід дає можливість виявити відмінності естетизму православно-візантійського та римо-католицького. Мистецтво на Заході нерідко було спрямоване на самоусвідомлення творчого духу, а тому ми зустрічаємо тут розвинуті теорії художньо-естетично виховання особистості, себто від Платона і до Шиллера європейська естетична думка глибоко усвідомлює прямий зв'язок художньо-естетичного виховання з формуванням громадянських рис особистості.

Якщо взяти естетизм як рису українського менталітету, то він більше пов'язаний з природою, а тому не породжує неперевершених зразків класичного мистецтва та «високих теорій», не вбачає в законах моралі та права ту красу, яка здатна «врятувати світ».

Жодною мірою не принижуючи тих рис, які виробило в українській національній психіці «хліборобство», зазначимо, що ці риси в нових історичних умовах не були розвинуті «знанням та умінням», не підняті до рівня соціально значимих чеснот засобами раціональної філософії та релігії. На думку сучасного російського дослідника С. Перевезенцева, осягнення Божественного задуму в східнослов'янській філософській традиції здійснювалось переважно на підставі інтуїтивного пізнання, відтак «раціональне філософське знання – проблеми початків світобудови, логіка як наука про мислення, теорія пізнання, себто все те, що було на першому плані в античних та західноєвропейських мислителів, – для давньоруських мудреців зазвичай мало другорядне значення» [Перевезенцев С.В. Тайны русской веры: от язычества к империи. – М., 2001. – С. 12]. Для мислителів Давньої Русі більш типовим було релігійно-містичне сприйняття, а це призводило до того, що Божественні істини осягались позарозумовими засобами, через посередництво містичних богоявлень та видінь. Показово, що містика тут практично не існувала як самостійна, відірвана від православ'я течія. «Містика була включена в тканину православ'я, була однією з його невід'ємних рис. Ось чому давньоруське релігійно-філософське знання радше було притаманне чернечому середовищу, адже монахи володіли спеціальними методиками досягнення містичного трансю. Зрештою й світські мислителі Давньої Русі залишались по своїй суті православними містиками» [Там само].

Цілком очевидно, що в поняття «дійсної культури» Н.Григорієв вкладає дещо інший сенс, ніж уміння насолоджуватись красою рідної природи та гарно співати. «Дійсно культурне» життя народу не може проявити себе при

низькій політичній культурі, нерозвинутій національній свідомості народу, тобто всього того, без чого неможливо будувати демократію, в основі якої лежить громадянське суспільство. Ніби розвиває ці думки М.Грушевський, коли з сумом констатує: “У нас занадто гарна література, музика, мистецтво в порівнянні з нашим убожеством в громадській і політичній роботі! Справді, як легко у нас зібрати великий і гарно зоспіваний хор, і як – виявилось – трудно зладити добрий, дисциплінований курінь на оборону українських вольностей!” [Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – С. 153].

Оросіянення Українського Православ'я (та й взагалі всієї соціокультурної сфери України) не лише не покращило ситуацію, але й законсервувало, значно погіршило її, відкинувши українське суспільство у своєму розвитку на цілі століття назад. Принципом і основою свого буття Російська імперія з самого початку свого утворення обрала не вільнолюбивий дух людини, що прагне свободи і творчого самовиявлення, а тотальне стеження за усіма його проявами. Ось чому церква тут опинилася під повним контролем світської влади й почала виконувати невластиві їй функції, забуваючи при цьому про свої власні. По відношенню до українського народу Москва з успіхом для себе почала використовувати релігію та церкву як засіб прищеплення йому рабських рис, водночас вбиваючи у ньому ті риси, які ментально єднали його з Європою. Дуже влучну характеристику духові російського православ'я дав І.Франко, як один із типових виразників релігійного духу українства. Спираючись на історичні реалії Російської імперії, він зазначав, що «всевадна бюрократія... потребує лише фіктивного, мальованого фарисейського православ'я, зведеного до абсурду і втопаючого в bagno, zdegradovanого до ролі слуги, поліцейського та шпіона душ, бо тільки таке православ'я може давати санкцію всім її огидним заходам» [Цит. за: Колодний А.М. Україна в її релігійних виявах. – Львів, 2005. – С. 146].

Найгірше, що Росія всіляко відривала Україну від Європи, пильно стежачи за тим, щоб українці не мали жодних культурних чи економічних відносин із Заходом. Особливо постарався в цьому плані Петро I, закривши кордони з Європою для України та значно понизивши статус її культурно-освітніх закладів, в яких готувалась національно свідомо і високоосвічена еліта. Не залишив без «своєї уваги» й церкву, утворивши цілковито підпорядкований світській владі її «мозковий центр» – Святійший Синод (який сам же й прозвав «Всеп'янійшим», що красномовно свідчить про моральний рівень його членів). Цариця Катерина II, як відомо, багато постаралася у тому, щоб довершити справу свого попередника у знищенні «вольностей малоросійського народу».

Ось чому XVIII ст. стає століттям «замирання» українського православного духу. І це у той час, як в Європі просвітники шукали шляхи до пробудження творчої активності людини, глибоко осмислюючи роль релігії та науки у формуванні громадянських рис, виношуючи плани розбудови цивілізованого суспільства. Російській імперії, що будувалася на принципах

поліцейської держави, церква, яка б пробуджувала прагнення людей до свободи, була не лише непотрібною, але й небезпечною. А тому Російська православна церква, потрапивши у повну залежність від політичної влади, втратила свою «животворну закваску».

На відсутності животворящого духу в Російському Православ'ї наголошували деякі критично налаштовані російські філософи та богослови. Зокрема Матір Марія (Скобцова) давала йому таку характеристику: «Не викликає сумніву надзвичайно слабкий творчий та богословський рівень московського благочестя. Москва засвоїла багато чого від Візантії, однак при цьому пройшла повз її творчу напругу. Москва перекувала в нерухомих формі, в культ букви, в культ традиції, в повторюваний ритмічний жест усе пишне та антиномічне кипіння візантійського генія. Москва не лише спромоглася підморозити візантійську спадщину, вона й біблійну спадщину засушила, закостеніла, витягла з неї облагодіяну і живу душу» [Мать Марія (Скобцова). Типы религиозной жизни. — М., 2002. — С. 24].

Особливо російська черниця-емігрантка наголошувала на недоліках естетичного благочестя російського православ'я. Вона звертала увагу на те, що естетичний критерій заступає собою духовний, витісняючи поступово усі інші. Вважаючи, що основою церковного життя є її краса, людина відтак поділяє людство на «мале стадо» в особливому, естетичному сенсі та юрбу негідних, що знаходяться за церковною огорожею. «Захищаючи цінності естетизму, людина поділяє увесь світ на друзів, які розуміють ці цінності, та ворогів-профанів» [Там само. — С. 31]. Краса та її розуміння, – роз'яснює Матір Марія, – є завжди наділом меншості, а це пояснює неминучий культурний аристократизм будь-якого естетизму. Чи не тут, зокрема, слід шукати притаманний православним російським ієрархам снобізм по відношенню до своїх українських православних «братів та сестер», який є діаметральною протилежністю євангелічному тлумаченню любові до ближнього?

Тому не дивно, російський православний естетизм не лише не пробуджує творчі сили людини, прагнення її душі в царину свободи людського духу, але й пригнічує їх своїм мертвлячим холодом. «І в цьому невідворотному холоді естетизму заморожуються навіть найбільш вогняні душі», які вже самі «вимагають підморожування всього навколишнього, бажають якогось вічного льоду, вічного полюса краси, вічного північного сяйва» [Там само]. Непокоїть Матір Марію те, що основні типи російського православного благочестя не мають нічого спільного із любов'ю, як потужною креативною силою: «Благочестя, благочестя, а де ж любов, що рухає горами? Чим далі, тим більше приймаю, що лише вона є мірою речей. ... Або християнство – вогонь, або його не має» [Там само. — С. 10]. Тож напрошується думка про те, що, намагаючись використовувати релігію як засіб закріпачення людського духу на потребу імперським амбіціям російських політиків, Російське Православ'я само собі зашкодило, радикально відійшовши від істинно християнського євангелічного вчення,

яке найпотужнішою творчою силою людського буття вважає розкріпачений людський дух, що живиться відданою любов'ю до Бога та своїх ближніх.

Таким чином, наші намагання повернутися «назад у Європу» наштовхуються на перешкоди не стільки політичного чи економічного характеру, як багато хто вважає, а передусім внутрішнього, духовного. Сьогодні, зазвичай, говориться про політичну, економічну, військову інтеграцію Української Держави в європейський цивілізаційний простір. «Натомість майже не згадується (а якщо і згадується, то тільки побіжно) про місце власне культурофундууючих факторів – релігії, мови, моралі, традицій та ін. – у реалізації євроінтеграційних інтенцій нашої держави» [Здіорук С.І. Соціально-релігійні відносини: виклики Україні XXI століття. – К., 2005. – С. 519]. Серед перелічених форм духовної творчості дослідник не випадково на перше місце ставить релігію, розуміючи, що саме в релігійній вірі треба шукати причини того, чому ми мусимо, але поки що не можемо, інтегруватися (повернутися) у Європу.

Проведений науковий аналіз досліджуваної проблеми дає підстави для наступних висновків. Насамперед знаходимо підтвердження того, що ступінь залучення духовного фактору у процеси нації – та державотворення в Україні не відповідає як вимогам часу, так і внутрішньо-психічним можливостям української нації. Основною світоглядною причиною цього є недостатня увага до християнської ідеї креаціонізму з боку філософської та релігійної традицій в Україні. Ось чому варто актуалізувати проблему творчого впливу християнської ідеї креаціонізму на українську суспільну свідомість й окреслити шляхи подолання основних ментальних та релігійно-церковних перешкод, які не дозволяють творчо засвоїти онтологічні, гносеологічні та антропологічні її аспекти.

Анотації

У статті **Недзельського К. К. «Проблема втілення ідеї креаціонізму в нації- та державотворенні України»** присвячена проблемам використання творчого потенціалу української нації в розбудові демократичної держави. Автор доводить, що християнський творчий дух, сприйнятий суспільною свідомістю, здатен позитивно вплинути на виникнення конструктивних ідей та практичних дій в українському суспільстві, що стало на шлях соціальних та економічних перетворень.

In the article of **Nedzels'kyi K.K. «The problem of embodiment of creationism in the nation and nation of Ukraine»** is devoted problems of use of creative potential of the Ukrainian nation in formation of the democratic state. The author tries to prove, that the Christian creative spirit apprehended by public consciousness is capable to affect positively occurrence of constructive ideas and practical actions in the Ukrainian society which became on a way of social and economic transformations.